

КРИТИКА ТА БІБЛІОГРАФІЯ

Брайчевський М. Ю.

ВИБРАНІ ТВОРИ:

ІСТОРИКО-АРХЕОЛОПЧНІ СТУДІЇ. ПУБЛІЦИСТИКА

Нью-Йорк; К.: Видавничий дім "KM Academia", 1999. — 600 с.

Поява рецензованої книги стала не тільки виявом данини шани (хай і запізнілої) визначного вченого у його 75-ліття, а й по-справжньому непересічною подією у пострадянському історіографічному просторі. До читацьких рук вперше потрапили зібрані під однією обкладинкою чи не найважливіші праці М. Ю. Брайчевського, які вже стали бібліографічною рідкістю.

Видання з'явилося завдяки зусиллям Історичної секції Української Вільної Академії наук у США, Українського Історичного Товариства та Національного університету "Києво-Могилянська академія". Окремо слід відзначити діяльну участь у підготовці збірника до друку голови Українського Історичного Товариства у США, головного редактора журналу "Український історик" проф. Любомира Винара, який, власне, й ініціював це видання. Він же є і його редактором. У своєму вступному слові — "Михайлові Брайчевському — 75!" — Любомир Винар слушно наголошує на тому, що "видання "Вибраних творів" Михайла Брайчевського заповнить прогалину в науковій літературі. На Заході з працями ювіляра незадовільно ознайомлені українські й неукраїнські археологи та історики, що досліджують історію Східної Європи й України. В Україні деякі праці проф. М. Ю. Брайчевського становлять бібліографічний раритет" (с. 11).

Відомий київський історик і археолог Г. Ю. Івакін у своєму "Слові про історика" глибоко і всебічно охарактеризував творчу спадщину вченого, відтворив основні віхи його непростого життєвого і наукового шляху. Розкриваючи різнобічні грані творчості М. Ю. Брайчевського, він переконливо засвідчує яскравість таланту вченого: "За яку б проблему він не взявся, її розв'язання завжди супроводжується неординарними висновками, власним баченням і розумінням фактів, подій, оригінальною трактовкою джерел. Піддаючи сумніву усталені погляди, Михайло Юліанович постійно збуджує наукову думку, ініціює дискусії, змушує по-новому побачити, вже, здавалося б, відомі і безліч разів осмислені речі та явища" (с. 26). І справді, можна погоджуватися або не погоджуватися з тими чи іншими поглядами вченого, приймати чи не приймати запропоновані ним теорії і гіпотези, однак "сміливість наукового пошуку, гостре бачення проблем, логічність, ясність та емоційність викладу думок викликали і викликають глибоку повагу й захоплення колег, зокрема й тих, що стоять на інших наукових позиціях (с. 26). У цьому я повністю солідаризуюсь з Г. Ю. Івакіним.

До збірника наукових праць М. Ю. Брайчевського увійшли монографічні дослідження "Коли і як виник Київ?", "Походження Русі", "Анти", а також низка статей історико-археологічного та публіцистичного характеру. Видання доповнено бібліографією праць вченого, укладеною Ю. Кухарчуком. Слід віддати належне упорядникам збірника І. Гиричу, Ю. Кухарчуку та Л. Сакаді, які виконали основну й чи не найбільш трудомістку роботу по підготовці цього видання до друку.

Не бачу потреби в тому, аби детально переповідати зміст усіх праць, вміщених у рецензованому збірнику. Дослідник знайде у ньому багато корисного для своєї роботи. Любителі історичної публіцистики втішаться такими програмними статтями М. Ю. Брайчевського, як "Приєднання чи возз'єднання? Критичні замітки з приводу однієї концепції", "Середньовіччя та сучасність", "Народ мій завжди буде". Фахівцям же настійно раджу перечитати насамперед невеликий історичний етюд "Перспективи дослідження українських старожитностей", опублікований свого часу у раритетному тепер збірнику "Середні віки на Україні" (вип. 1) у 1971 р. На мій погляд, викладені тут міркування з приводу евентуальних напрямів розробки післямонгольської доби й сьогодні зберігають свою актуальність. Серед проблем, що були поставлені М. Ю. Брайчевським майже тридцять років тому, співзвучним нашому сьогоденню залишається археологічне вивчення запорозького козацтва, дослідження соціальне-історичної топографії українського міста XIV—XVIII ст. та пізньосередньовічних замків, опрацювання і розробка матеріальної культури тих часів.

Отож, переконаний, рецензоване видання стане не тільки своєрідною історіографічною пам'яткою того періоду, а й важливою підмогою подальшого наукового осягнення історії. Здається, єдине, що засмучує у цій книзі, це дуже замалий тираж — 500 примірників. Хочеться все ж сподіватися, що "Вибрані твори" М. Ю. Брайчевського через бібліотечну хоч би мережу стануть надбанням широкого читацького загалу.

В. М. РИЧКА (Київ)